Valtuustoaloite 15.6.2026: Valtuustoaloite avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden kehittämisestä

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 28.10.2026 § 75

Susanna Turunen ja 23 muuta valtuutettua ovat tehneet 15.6.2026 valtuustoaloitteen avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden kehittämisestä. Aloitteessa tuodaan esille, että perheiden moninaisuus, hyvinvointi ja arjen sujuvuus ovat olleet kunnalle tärkeitä asioita jo vuosien ajan ja että lakisääteisten palveluiden lisäksi kunta on tarjonnut lapsiperheille avoimen varhaiskasvatuksen palveluita sekä perheohjaajan tukea, jotka ovat täydentäneet kunnan perhepalveluiden kokonaisuutta ja tukeneet perheiden hyvinvointia.

Aloitteessa mainitaan, että avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa on supistettu edellisellä valtuustokaudella osana talouden sopeuttamistoimia ja tällöin muun muassa 3–6-vuotiaille lapsille suunnattu leikkikerhotoiminta on päättynyt. Aloitteen mukaan leikkikerhotoiminta on antanut lapsille mahdollisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja, luoda suhteita ikätovereihin ja osallistua pedagogisesti suunniteltuun toimintaan ennen esiopetukseen siirtymistä. Samalla se on myös mahdollistanut perheille joustavia lastenhoidon ratkaisuja ja tukenut arjen sujuvuutta. Aloitteessa tuodaan esille, että leikkikerhot ovat kunnalle kustannustehokas varhaiskasvatuksen muoto ja jos kaikki ikäryhmän lapset päätyisivät hakemaan päiväkotipaikkaa, nykyinen palveluverkko ylikuormittuisi.

Aloitteessa todetaan, että lapsiperheille suunnattu kerho- ja vertaistoiminta on painottunut muutoksen jälkeen aiempaa enemmän seurakunnan järjestämiin palveluihin ja nyt, kun seurakunta kehittää omaa lapsiperhetoimintaansa, on ajankohtaista tarkastella myös kunnan avoimen varhaiskasvatuksen palveluita osana laajempaa kokonaisuutta. Aloitteen mukaan tavoitteena tulee olla palvelurakenne, jossa kunnan, seurakunnan ja muiden toimijoiden tarjoamat palvelut täydentävät toisiaan tarkoituksenmukaisella tavalla ilman tarpeetonta päällekkäisyyttä.

Aloitteessa tuodaan esille, että on tärkeää huolehtia siitä, että perheillä on mahdollisuus valita omaan elämäntilanteeseensa sopivia lastenhoidon ratkaisuja ja että myös kotihoidossa olevilla lapsilla tulisi olla mahdollisuuksia harjoitella sosiaalisia taitoja, rakentaa vertaissuhteita ja osallistua pedagogisesti suunniteltuun toimintaan ennen esiopetukseen ja kouluun siirtymistä.

Aloitteessa nostetaan myös esiin, että Kontiolahdella on ollut ajoittain haastetta varhaiskasvatuspaikkojen riittävyydessä ja että Uuroon suunniteltu päiväkoti on vielä hankkeen valmisteluvaiheessa, mikä korostaa tarvetta tarkastella lapsiperheille suunnattuja palveluita kokonaisuutena.

Aloitteessa esitetään, että Kontiolahden kunta lisää leikkikerhoja tai vastaavaa toimintaa joko kunnan omana palveluna tai seurakunnan kanssa yhteistyössä ja selvittää avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden kehittämismahdollisuuksia yhteistyössä seurakunnan ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa sekä valmistelee esityksen lapsiperheiden hyvinvointia, lasten sosiaalista kehitystä ja perheiden valinnanmahdollisuuksia tukevan palvelukokonaisuuden kehittämisestä. Lisäksi aloitteessa esitetään, että ulkopuolisen hankerahoituksen mahdollisuutta tulisi selvittää sekä rakentaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kontiolahden oma toimintamalli.

Vastauksena aloitteeseen

Aloitteen mukaan perheillä tulee olla mahdollisuus valita omaan elämäntilanteeseen sopivia lastenhoidon ratkaisuja ja myös kotihoidossa olevilla lapsilla tulee olla mahdollisuus harjoitella sosiaalisia taitoja ja osallistua pedagogiseen toimintaan. Kontiolahdella on tällä hetkellä tarjolla lapsille ja heidän perheilleen useita erilaisia palveluja ja toimintamuotoja. Kunta on myös aktiivisesti mukana perhekeskustoiminnassa, jonka tavoitteena on tukea perheiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti eri toimijoiden yhteistyönä.

Varhaiskasvatusta järjestetään lähipalveluna kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa sekä perhepäivähoidossa. Päiväkotipaikkoja on lähtökohtaisesti tarjolla lähellä perheiden kotia eri puolilla kuntaa. Perheet voivat valita tarpeisiinsa sopivan varhaiskasvatusajan sekä miten sitä käyttävät. Lapsi voi esimerkiksi osallistua varhaiskasvatukseen osapäiväisesti useampana päivänä viikossa tai kokoaikaisesti vain muutamana päivänä viikossa. Huoltajien valinnanmahdollisuuksia lisättiin 1.8.2026 alkaen muuttamalla tuntiluokkia. Aiemmin pienin tuntiluokka on ollut 0–80 h/kk, jolloin maksu oli 60 % kokoaikaisesta kuukausimaksusta. Muutoksen jälkeen pienin valittavissa oleva tuntiluokka on 0–55 h/kk ja maksu on 40 % kokoaikaisesta kuukausimaksusta. Tällä hetkellä noin 52 prosentilla perheistä on varhaiskasvatuksessa nollamaksu.

Päiväkodeissa on moniammatillinen henkilöstö, jolla on ammattitaito tukea lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä toimia huoltajien tukena heidän kasvatustehtävässään. Henkilöstöllä on myös osaamista tukea lapsia, joilla on erilaisia tuen tarpeita. Perheillä on enenevässä määrin taloudellisia huolia ja perhekeskusyhteistyössä on noussut esiin muun muassa lasten ja nuorten lisääntynyt nälkäisyys. Päiväkodeissa tarjottava maksuton ateria voi tällöin olla perheille merkityksellinen tuki lasten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisessa.

Seurakunta järjestää päiväkerhoja 4–5-vuotiaille lapsille. Huoltajien tilapäiseen lastenhoidon tarpeeseen seurakunta tarjoaa myös lapsiparkkitoimintaa ja kotiin vietävää lastenhoitoapua. Perheillä on tarvittaessa mahdollisuus saada myös muuta kotiin annettavaa tukea. Lisäksi seurakunta järjestää perheiden iltoja kuukausittain. Seurakunnan kerhojen lisäksi kotihoidossa olevilla lapsilla on mahdollisuus rakentaa vertaissuhteita sekä osallistua pienimuotoiseen ohjattuun toimintaan perhekerhoissa, joita kunta ja seurakunta järjestävät yhteistyössä kolmena aamupäivänä viikossa.

Mikäli huoltajat haluavat palkata hoitajan kotiin omien tarpeidensa mukaisesti, he voivat hakea Kelasta yksityisen hoidon tukea. Tuella voidaan palkata myös useamman perheen yhteinen hoitaja, jolloin lapsilla on mahdollisuus luoda sosiaalisia suhteita muiden perheiden lapsiin. Yksityisen hoidon tuella palkatulta hoitajalta ei edellytetä varhaiskasvatuslain mukaista koulutusta tai kelpoisuutta, vaan tällöin perhe vastaa hoitajan valinnasta ja sen myötä hoidon laadusta.

Aloitteessa esitetään, että kunta selvittää mahdollisuuksia järjestää kerhotoimintaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa tai ulkopuolista hankerahoitusta hyödyntäen. Järjestöjen edustajat ovat Perhekeskus-yhteistyössä tuoneet esiin, että järjestöjen tulevaisuusnäkymät ja toimintamahdollisuudet ovat tällä hetkellä epävarmat valtakunnallisten määrärahaleikkausten vuoksi, minkä vuoksi mahdollisuudet pitkäjänteiseen toiminnan suunnitteluun ovat epävarmoja. Opetus- ja kulttuuriministeriössä haettavana olevalla hankeavustuksella tuetaan

varhaiskasvatuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeita. Avustuksia myönnettäessä etusijalla ovat hankkeet, jotka ovat koulutuspoliittisesti merkittäviä, valtakunnallisia, helposti mallinnettavia ja mahdollisesti yhteisrahoitteisia. Lähtökohtaisesti avustusta ei myönnetä yksittäisen kunnan sisäistä toimintaa kehittävälle hankkeelle, jos tulokset eivät ole mallinnettavissa valtakunnallisesti hyödynnettäviksi. Hankeavustukset myönnetään myös aina kehittämisvaiheeseen rajoitetuksi ajaksi, joten ne eivät sovellu pysyväisluonteisemmaksi tarkoitetun toiminnan rahoittamiseen.

Kunta selvitti seurakunnan edustajilta seurakunnan päiväkerhojen tilannetta ja yhteistyömahdollisuuksia kerhojen järjestämiseen. Tällä hetkellä seurakunnan kerhoihin ovat mahtuneet kaikki halukkaat 4–5-vuotiaat lapset, ja ajoittain mukaan voidaan ottaa joustavasti myös noin 3,5-vuotiaita lapsia. Vaille kerhopaikkaa on tänä syksynä jäänyt ainoastaan alle 3-vuotiaita lapsia. Seurakunnan edustajien alustavan arvion mukaan seurakunta voisi mahdollisesti irrottaa kerhotoimintaan korkeintaan yhden työntekijän yhtenä aamupäivänä viikossa, mutta seurakunnan täytyisi selvittää tätä vielä tarkemmin.

Toiminnan järjestämisen ja lasten turvallisuuden takaamisen näkökulmista kerhoissa tulisi olla kerrallaan enintään 14 lasta ja kaksi työntekijää. Jos leikkikerhotoimintaa järjestettäisiin kahtena päivänä viikossa, kolme tuntia päivässä, tulisi kunnan järjestää yksi työntekijä molemmille päiville. Toinen kerho-ohjaaja olisi vaihtuva siten, että toisena päivänä ohjaajana työskentelisi mahdollisesti seurakunnan työntekijä ja toisena päivänä kunnan työntekijä.

Todennäköisempi vaihtoehto on, että kunta järjestäisi leikkikerhotoiminnan kokonaan omana palvelunaan ilman yhteistyökumppaneita. Kerhon mahdollisina järjestämispaikkoina voisi toimia Karhunpesän avoimen varhaiskasvatuksen tila kirkonkylällä tai monitoimitila Lehmossa, joissa jo nyt järjestetään avoimia perhekerhoja. Kaksi kertaa viikossa toteutettava ohjattu kerhotoiminta soveltuu parhaiten noin 4–5-vuotiaille lapsille. Mikäli kerhoihin osallistuisi myös 3-vuotiaita lapsia, on otettava huomioon, että he vasta harjoittelevat ryhmässä toimimista ja ohjattuun toimintaan osallistumista. Heidän osallistumisensa kerhoon edellyttäisi enemmän aikuisen tukea ja ohjausta. 3-vuotiaiden lasten osalta kerhoissa korostuisi hoidollinen näkökulma ja toiminnassa painottuisi aikuisen tukema leikki.

Pedagogisesti suunnitellun ja toteutetun toiminnan edellytyksenä on, että ainakin toisella kerhon työntekijöistä olisi pedagoginen koulutus. Mikäli työntekijät työskentelisivät ainoastaan kerhotoiminnassa, heidän työaikansa olisi keskimäärin noin 10 tuntia viikossa. Tästä ajasta noin kuusi tuntia kohdistuisi kerhon ohjaamiseen ja neljä tuntia toiminnan suunnitteluun ja järjestelemiseen. Haasteena toiminnan järjestämisessä olisi koulutetun henkilöstön saatavuus osa-aikatyöhön.

Varhaiskasvatuksessa ei ole tällä hetkellä mahdollista siirtää kenenkään jo työssä olevan työntekijän työaikaa leikkikerhojen ohjaamiseen. Ainoa työntekijä, jonka työnkuvaa voitaisiin muokata tätä tehtävää varten, on perheohjaaja. Tämä tarkoittaisi kuitenkin sitä, että hänen tehtävistään jouduttaisiin karsimaan pois joko perheohjausta tai avointa perhekerhotoimintaa. Perheohjaajan työnkuva on kuitenkin muodostunut toimivaksi perheohjauksen ja perhekerhojen kokonaisuudeksi, jota ei ole tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista muuttaa. Leikkikerhon vetäjän tehtävään pitäisi siten palkata erilliset työntekijät. Koska kokoaikaisiinkin määräaikaisiin varhaiskasvatuksen opettajan sijaisuuksiin on tällä hetkellä vaikea löytää kelpoisia

työntekijöitä, on todennäköistä, että myös osa-aikaisiin tehtäviin olisi haastavaa löytää kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja.

Leikkikerhojen järjestäminen edellyttää myös johtamista ja esihenkilötyötä. Tällä hetkellä kaikkien esihenkilöiden työmäärä on sellainen, että tehtävien lisääminen olisi todella haasteellista ja vaikuttaisi kuormittavasti esihenkilöiden jaksamiseen.

Aloitteen mukaan kerhot olisivat kunnalle kustannustehokas varhaiskasvatuksen muoto, ja mikäli kaikki ikäryhmän lapset päätyisivät hakemaan päiväkotipaikkaa, nykyinen palveluverkko ylikuormittuisi. Tällä hetkellä kaikille paikkaa hakeneille lapsille on kuitenkin pystytty tarjoamaan varhaiskasvatuspaikka, ja joitakin paikkoja on edelleen vapaana. Myös yksityisessä päiväkodissa on vapaana noin yhden lapsiryhmän verran paikkoja. Niin kauan kuin seurakunta järjestää päiväkerhoa, ei ole todennäköistä, että siellä olevat lapset siirtyisivät suurissa määrin varhaiskasvatukseen, eikä siten ole nähtävissä palveluverkon ylikuormittumista tämän vuoksi. Lisäksi, vaikka kotihoidossa olevat lapset siirtyisivät kunnalliseen varhaiskasvatukseen pienilläkin tuntimäärillä, ei siitä aiheudu kunnalle lisäkustannuksia niin kauan, kuin varhaiskasvatuspaikkoja on vapaana, koska henkilöstö on joka tapauksessa palkattuna päiväkoteihin.

Toisaalta varhaiskasvatuksessa on tällä hetkellä noin viisi lasta, joiden varhaiskasvatusaika on vähäinen ja jotka voisivat mahdollisesti siirtyä leikkikerhotoiminnan piiriin. Varmaa tietoa tällaisesta siirtymästä ei kuitenkaan ole. Mikäli lapset siirtyisivät leikkikerhoon, heidän varhaiskasvatuspaikkansa jäisivät vapaiksi muille lapsille. Jos kaikki varhaiskasvatuspaikat täyttyisivät tulevaisuudessa ja varhaiskasvatuksessa olisi riittävästi niitä lapsia, jotka haluaisivat siirtyä leikkikerhoihin, voisi leikkikerhotoiminnan järjestäminen olla taloudellisempaa kuin uuden lapsiryhmän perustaminen päiväkotiryhmänä.

Jos leikkikerhotoiminta järjestettäisiin kokonaan kunnan omana toimintana siten, että siinä työskentelisi noin 30 % työajalla yksi varhaiskasvatuksen opettaja/sosionomi ja yksi lastenhoitaja, heidän palkkakustannuksensa olisivat yhteensä noin 2 100 euroa kuukaudessa. Lisäksi tulisi huomioida mahdolliset sisäiset vuokrat, toimintaan liittyvät materiaalikustannukset sekä henkilöstön työvälineiden, kuten puhelimen ja tietokoneen kustannukset. Lisäksi tulisi pohtia, tarjotaanko kerhossa välipala tai muu ateria, joka myös lisäisi kustannuksia.

Aloitteen mukaan tavoitteena tulee olla palvelurakenne, jossa eri toimijoiden tarjoamat palvelut täydentävät toisiaan tarkoituksenmukaisella tavalla ilman tarpeetonta päällekkäisyyttä. Mikäli kunta alkaisi järjestää leikkikerhoja omana palvelunaan 3–5-vuotiaille lapsille, olisi se pitkälti päällekkäistä toimintaa sekä seurakunnan päiväkerhotoiminnan että varhaiskasvatuksen päiväkoti- ja perhekerhotoiminnan kanssa. On mahdollista, että ainakin osa lapsista siirtyisi seurakunnan kerhosta kunnan kerhoon ja seurakunnan kerhoihin osallistujien määrä vähenisi, jolloin kunta olisi ottanut järjestääkseen sellaista toimintaa, joka nyt toimii hyvin seurakunnan järjestämänä. Lisäksi on mahdollista, että kunnan kerhojen käynnistäminen vähentäisi perhekerhojen kävijämääriä, erityisesti jos kerhot järjestetään samana päivänä.

Kokonaisarvion perusteella esitetään, ettei kunta tässä tilanteessa käynnistä leikkikerhotoimintaa uudelleen. Nykyisen

palvelukokonaisuuden voidaan katsoa tarjoavan lapsille ja perheille monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja sekä vastaavan riittävällä tavalla perheiden erilaisiin tarpeisiin.

Lisätietoja: varhaiskasvatuksen päällikkö Piia Silventoinen-Litja, p. 040 809 6797.

Kasvatus- ja koulutusjohtajan ehdotus:
Kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää antaa edellä olevan vastauksen valtuustoaloitteeseen.

Päätös:
Ehdotus hyväksyttiin.

Varhaiskasvatuksen päällikkö Piia Silventoinen-Litja oli paikalla tämän asian keskustelun ajan klo 18:32–18:52 ja poistui kokouksesta ennen päätöksentekoa.

_____

Kunnanhallitus 16.11.2026 § 249
240/00.01.02.03/2026

Liitteenä:
1) Valtuustoaloite 15.6.2026 – Valtuustoaloite avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden kehittämisestä (julkaisuversio)
2) Valtuustoaloite 15.6.2026 – Valtuustoaloite avoimen varhaiskasvatuksen palveluiden kehittämisestä (ei julk., allekirjoitukset)

Lisätietoja: varhaiskasvatuksen päällikkö Piia Silventoinen-Litja, p. 040 809 6797.

Kunnanjohtajan ehdotus:
Kunnanhallitus päättää hyväksyä edellä annetun vastauksen valtuustoaloitteeseen ja esittää sen hyväksymistä kunnanvaltuustolle.

Päätös:
Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.